

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016282178

Дата перевірки:
25.05.2024 15:52:00 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
27.05.2024 10:54:20 EEST

ID користувача:
100011299

Назва документа: Курсова робота_Якуба Сергій Петрович

Кількість сторінок: 31 Кількість слів: 5710 Кількість символів: 45810 Розмір файлу: 178.00 KB ID файлу: 1016075133

30.5% Схожість

Найбільша схожість: 12.9% з Інтернет-джерелом (<http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/3/36.pdf>)

30.5% Джерела з Інтернету

1000

Сторінка 33

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Полтавський фаховий коледж

Циклова комісія правознавства

Курсова робота

з дисципліни «Теорія держави та права» на тему:
«Правосвідомість і правова культура»

Виконав:

здобувач 1 курсу,

групи ПЗ-23-2фмб-р1

Якуба Сергій Петрович

Науковий керівник: старший викладач

Стрілько Дмитро Леонідович

Полтава 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРАВОСВІДОМОСТІ.....	6
РОЗДІЛ II. ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ ЯК ПРОЯВ ДЕФОРМОВАНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ.....	14
РОЗДІЛ III. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ.....	19
ВИСНОВКИ.....	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	27

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Правосвідомість і правова культура є ключовими компонентами правової системи будь-якого сучасного суспільства. Вони визначають рівень правового розвитку нації, впливають на правову поведінку громадян і забезпечують стабільність та ефективність правової системи. В умовах глобалізації та швидких соціально-економічних змін важливо розуміти, як правосвідомість і правова культура формуються, змінюються та впливають на суспільні процеси.

Підвищення рівня правосвідомості та правової культури сприяє формуванню відповідального громадянського суспільства, де кожен індивід усвідомлює свої права та обов'язки. Це, у свою чергу, сприяє зниженню правопорушень, покращенню правової поведінки та зміцненню законності. У сучасній Україні, яка прагне до інтеграції в європейський простір, особливо актуально розглянути питання правосвідомості та правової культури, адже вони є основою для успішної реалізації правових реформ та розвитку демократичних інститутів.

Сьогодні особливу увагу необхідно приділяти аналізу механізмів формування правосвідомості та правової культури, впливу соціально-економічних та політичних факторів на їх розвиток. Також важливо дослідити роль освіти, медіа та громадських організацій у цьому процесі. Усе це робить тему дослідження надзвичайно актуальною і важливою для сучасної правової науки та практики.

Об'єктом дослідження є правосвідомість і правова культура як складові правової системи суспільства. Об'єкт охоплює загальні закономірності формування, розвитку та функціонування правосвідомості і правової культури в сучасному суспільстві.

Предметом дослідження є конкретні аспекти правосвідомості та правової культури, зокрема: структура і функції правосвідомості, компоненти правової культури, взаємозв'язок правосвідомості та правової культури, практичне значення правосвідомості та правової культури.

3

Дослідження цих аспектів дозволить глибше зрозуміти механізми формування і розвитку правосвідомості та правової культури, а також їхнє значення для суспільства.

Метою курсової роботи є комплексний аналіз правосвідомості та правової культури, визначення їхньої ролі та значення у формуванні правової системи суспільства, а також вивчення взаємозв'язку між цими поняттями.

Завдання дослідження:

1. Вивчення основних теоретичних підходів до визначення правосвідомості.
2. Дослідження структури правосвідомості та її функцій.
3. Визначення терміну та історичний розвиток концепції правової культури.
4. Характеристика змісту компонентів та рівнів правової культури.
5. Аналіз впливу правової культури на розвиток правосвідомості.
6. Розгляд впливу правосвідомості та правової культури на правову поведінку громадян.

Бібліографічний огляд літератури. Принципи права та їх роль у регулюванні суспільних відносин досліджували Богів Я.С., Кім К.В., Скакун О.Ф., Ларіна Н., Сніжко Д., Цвік М.В., Луцький А.І., Кельман М.С., Мурашин О.Г., Makeєва О.М., Петрович З.З., Попадинець Г.О., Старикова С.І., Тимошенко В. І., Черкас М. Є., Шаравара І., Рабінович П. М. та інші.

Відзначаючи здобутки зазначених науковців у формуванні та розвиткові сучасних поглядів на правосвідомість та правову культуру, звернемо увагу на доцільність спрямування пізнавального потенціалу на певне доповнення, інколи переосмислення або розробку тих аспектів, що залишилися поза увагою вчених.

Методи дослідження. В ході дослідження були використані різноманітні методи:

- ✓ діалектичний метод;
- ✓ системно-функціональний метод;
- ✓ логічний метод;

- ✓ метод сходження;
- ✓ порівняльно-правовий метод.

Структура курсової роботи складається зі вступу, 3-ох розділів, висновків, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРАВОСВІДОМОСТІ

Правосвідомість — це система знань, уявлень, оцінок, переконань, почуттів і відносин індивідів та соціальних груп до чинного або бажаного права, правових явищ та правової системи в цілому. Правосвідомість відображає ставлення людей до права та правових інститутів і є важливим елементом суспільної свідомості, що визначає правову поведінку та правові установки громадян.

Правосвідомість є динамічним явищем, що змінюється під впливом різних соціальних, економічних, політичних та культурних факторів. Вона відіграє ключову роль у формуванні правової культури, впливаючи на правову поведінку та визначаючи ставлення до правових норм та інститутів [20, с. 304].

У правовій науці існує кілька основних теорій та концепцій, які пояснюють природу, структуру і функції правосвідомості. Ось деякі з них:

1. Нормативістська теорія правосвідомості. Засновник Ганс Кельзен. Основна ідея: правосвідомість розглядається як система знань про правові норми та їх дотримання. У цій теорії акцент робиться на тому, що правосвідомість є відображенням об'єктивного права, тобто сукупності правових норм, встановлених державою.

2. Психологічна теорія правосвідомості. Представник Леон Петражицький. Основна ідея: правосвідомість розглядається як емоційно-психологічне явище, що включає правові емоції та переживання. За цією теорією, правосвідомість складається з інтуїтивних (емоційних) та позитивних (раціональних) компонентів, які впливають на правову поведінку.

3. Соціологічна теорія правосвідомості. Представники Євген Ерліх, Макс Вебер. Основна ідея: правосвідомість вивчається в контексті соціальних відносин і реальної поведінки людей. Ця теорія акцентує увагу на тому, що правосвідомість формується під впливом соціальних умов і є відображенням соціальної дійсності.

4. Інтеграційна теорія правосвідомості. Представники Василь Малько, Микола Матузов. Основна ідея: правосвідомість розглядається як комплексне

явище, що включає правові знання, оцінки, переконання та емоції. Ця теорія поєднує елементи нормативістського, психологічного та соціологічного підходів, розглядаючи правосвідомість як систему, що впливає на правову поведінку через різні аспекти суспільного життя.

5. Культурологічна теорія правосвідомості. Представники Юрій Толстой, Віталій Лазарев. Основна ідея: правосвідомість розглядається як елемент загальної культури суспільства. У цій теорії правосвідомість є результатом культурного розвитку і включає правові традиції, цінності та норми, які формуються в процесі соціалізації.

6. Когнітивна теорія правосвідомості. Представники Джон Сірл, Герберт Саймон. Основна ідея правосвідомість розглядається як когнітивна структура, що включає знання, уявлення та інформацію про правову систему. Ця теорія акцентує увагу на ролі ментальних процесів у формуванні правових установок і поведінки [6, с. 103].

Різні теорії правосвідомості підкреслюють різні аспекти цього складного явища, що дозволяє глибше зрозуміти його природу та функції. Нормативістська теорія акцентує увагу на об'єктивному праві, психологічна — на емоціях і переживаннях, соціологічна — на соціальних умовах, інтеграційна — на комплексному підході, культурологічна — на культурних аспектах, а когнітивна — на ментальних процесах. Ці теорії доповнюють одна одну і допомагають всебічно досліджувати правосвідомість.

Правосвідомість має ряд ознак, які відрізняють її від інших видів свідомості і визначають її специфіку та роль у правовій системі. Основними ознаками правосвідомості є:

1. Нормативність. Правосвідомість орієнтована на правові норми та принципи, які встановлюють правила поведінки в суспільстві. Вона відображає знання і розуміння чинного законодавства, а також оцінку його справедливості та доцільності.

2. Інформованість. Включає в себе усвідомлені знання про права, обов'язки, правові норми та інститути. Залежить від рівня правової освіти,

доступу до правової інформації та активної участі у правовому житті.

3. Оціночність. Містить в собі елементи оцінки правових норм, явищ та інститутів з точки зору справедливості, ефективності та відповідності соціальним цінностям. Відображає особистісне та суспільне ставлення до правових явищ, що формується на основі морально-етичних переконань.

4. Емоційність. Правосвідомість включає в себе емоційні реакції на правові події, ситуації та рішення. Емоційний компонент правосвідомості може впливати на правову поведінку, формуючи почуття правопорядку або несправедливості.

5. Вольовий компонент. Містить у собі готовність і здатність до правомірної поведінки та активної участі у правовій діяльності. Вольовий аспект правосвідомості визначає мотивацію до дотримання правових норм або їх порушення.

6. Соціальна зумовленість. Правосвідомість формується під впливом соціальних умов, культурних традицій, історичних подій та політичної ситуації. Вона відображає соціальні цінності, установки та ідеали, які панують у суспільстві на певному етапі його розвитку.

7. Динамічність. Правосвідомість є динамічним явищем, що змінюється під впливом нових правових знань, соціальних умов та особистого досвіду. Вона може розвиватися, вдосконалюватися або, навпаки, деградувати залежно від обставин.

8. Інтегративність. Правосвідомість інтегрує різні елементи свідомості (знання, переконання, установки, емоції) в єдину систему, що впливає на правову поведінку. Вона об'єднує когнітивний, емоційний та вольовий компоненти, забезпечуючи цілісне сприйняття правової реальності.

9. Індивідуальність та колективність. Правосвідомість може бути як індивідуальною (властивою окремій особі), так і колективною (характерною для певної соціальної групи або суспільства в цілому). Вона відображає як особисті правові уявлення та переконання, так і колективні правові установки та цінності.

10. Практична спрямованість. Правосвідомість спрямована на реалізацію

правових знань та переконань у конкретних правових діях та поведінці. Вона забезпечує практичну орієнтацію на дотримання правових норм і активну участь у правовій діяльності [9, с. 60 - 61].

Ознаки правосвідомості відображають її складну і багатогранну природу, яка включає в себе нормативність, інформованість, оціночність, емоційність, вольовий компонент, соціальну зумовленість, динамічність, інтегративність, індивідуальність та колективність, а також практичну спрямованість. Ці ознаки визначають специфіку правосвідомості і її роль у правовій системі та суспільстві в цілому.

Правосвідомість є складним і багатогранним явищем, що включає в себе різні компоненти. Вона складається з кількох елементів, які взаємодіють між собою і визначають правову поведінку особи або соціальної групи. Основними елементами правосвідомості є:

1. Правові знання:

- Це усвідомлені і систематизовані уявлення про правові норми, принципи, інститути та механізми правового регулювання.

- Правові знання включають інформацію про права і обов'язки, закони, підзаконні акти та інші нормативно-правові документи.

- Вони забезпечують основу для формування правових переконань і установок.

2. Правові установки:

- Це стійкі орієнтації та схильності особи до певної правової поведінки.

- Правові установки відображають відношення особи до правових норм і явищ, її готовність дотримуватися права або порушувати його.

- Вони формуються на основі правових знань і особистого досвіду взаємодії з правовою системою.

3. Правові переконання:

- Це внутрішньо засвоєні, усвідомлені й стійкі погляди на право та правові явища, які мають морально-етичне забарвлення.

- Правові переконання впливають на правову поведінку, сприяючи їй

відповідності правовим нормам та принципам.

- Вони формуються в процесі соціалізації, під впливом сім'ї, освіти, засобів масової інформації та особистого досвіду.

4. Правові почуття:

- Це емоційні реакції на правові явища, які можуть бути позитивними (почуття справедливості, правопорядку) або негативними (почуття несправедливості, правового нігілізму).

- Правові почуття стимулюють або, навпаки, гальмують правову активність особи.

5. Правова поведінка:

- Це реальні дії та вчинки, що здійснюються особою у відповідності або всупереч правовим нормам.

- Правова поведінка є результатом взаємодії всіх інших елементів правосвідомості.

- Вона включає правомірну поведінку (дотримання норм права) та правопорушення (порушення правових норм).

6. Правові цінності:

- Це уявлення про бажане, справедливе та необхідне у правовій сфері.

- Правові цінності формують основи для оцінки правових явищ, норм і практик.

- Вони можуть бути індивідуальними (особистісні цінності) або соціальними (суспільні цінності). [16, с. 421]

Всі ці елементи взаємодіють між собою і утворюють цілісну систему. Правові знання впливають на формування правових установок і переконань, які, в свою чергу, визначають правову поведінку. Правові почуття підсилюють або послаблюють дію правових установок і переконань. Правові цінності надають нормативну основу для оцінки правових явищ і регулювання правової поведінки.

Таким чином, правосвідомість є динамічною системою, яка відображає складну взаємодію когнітивних, емоційних і поведінкових компонентів, що разом визначають ставлення людини до права та правову поведінку в суспільстві.

Правосвідомість виконує кілька ключових функцій, які визначають її значення в суспільстві та вплив на правову систему. Основними функціями правосвідомості є:

1. Пізнавальна функція:

- Забезпечує усвідомлення та розуміння правових норм, принципів і цінностей.

- Сприяє формуванню правових знань, які є основою для правомірної поведінки.

- Допомагає громадянам орієнтуватися в правовій системі, розуміти свої права та обов'язки.

2. Оціночна функція:

- Забезпечує оцінку правових явищ, норм і інститутів з точки зору їхньої справедливості, доцільності та відповідності соціальним цінностям.

- Формує правові переконання та установки, які впливають на правову поведінку.

- Допомагає виявити недоліки правової системи та потребу в її реформуванні.

3. Регулятивна функція:

- Впливає на правову поведінку громадян, сприяючи дотриманню правових норм і правил.

- Формує внутрішню мотивацію до правомірної поведінки та запобігає правопорушенням.

- Забезпечує соціальний контроль через механізми суспільного схвалення або осуду правової поведінки.

4. Прогностична функція:

- Допомагає передбачати можливі зміни в правовій системі та правовій поведінці громадян.

- Визначає перспективи розвитку правосвідомості в контексті соціально-економічних і політичних змін.

- Сприяє плануванню правових реформ і заходів щодо підвищення

правової культури в суспільстві.

5. Ідеологічна функція:

- Сприяє формуванню правових ідеалів і цінностей, які визначають правову культуру суспільства.

- Забезпечує підтримку легітимності правової системи та правових інститутів.

- Формує суспільну свідомість, орієнтовану на правопорядок і законність.

6. Комунікативна функція:

- Забезпечує обмін правовою інформацією між громадянами, державою та іншими суб'єктами правових відносин.

- Сприяє формуванню правової єдності та консенсусу в суспільстві.

- Допомагає встановлювати правові контакти та взаємодію на різних рівнях соціальних відносин.

7. Інтеграційна функція:

- Сприяє об'єднанню суспільства навколо спільних правових цінностей і принципів.

- Формує правову ідентичність громадян, підвищуючи рівень соціальної згуртованості.

- Забезпечує єдність правових норм і правової свідомості на національному рівні [23, с. 87].

Функції правосвідомості відображають її значення для правової системи та суспільства в цілому. Вони забезпечують усвідомлення, оцінку, регулювання, прогнозування, ідеологічну підтримку, комунікацію та інтеграцію правових явищ, сприяючи формуванню правової культури та правомірної поведінки. Завдяки цим функціям правосвідомість відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності та ефективності правової системи.

Правосвідомість може бути класифікована за різними критеріями, що відображають її особливості та характеристики. Основні підходи до класифікації правосвідомості включають:

1. За об'єктами дослідження:

- Індивідуальна правосвідомість: Особисті переконання, знання і відношення до правових норм та принципів.

- Соціальна (колективна) правосвідомість: Переконання, знання і відношення до правових норм у масштабах групи, суспільства або професійної спільноти.

2. За структурою:

- Комплексна правосвідомість: Включає різні аспекти (знання, переконання, установки, емоції) і взаємодію між ними.

- Елементарна правосвідомість: Вивчення окремих аспектів (наприклад, правових знань без оціночних компонентів).

3. За рівнем розвитку:

- Початкова (проста) правосвідомість: Основні знання про право, пов'язані з практичними питаннями правопорядку.

- Розвинена (складна) правосвідомість: Глибокі знання і високий рівень розуміння правових явищ і проблем.

4. За ступенем активності:

- Активна правосвідомість: Зацікавленість у практичній реалізації правових знань і переконань, активна участь у правовому житті.

- Пасивна правосвідомість: Відсутність активної участі в правових процесах, дотримання правових норм без активного впливу.

5. За ступенем правомірності:

- Правомірна правосвідомість: Спрямована на повагу до права, дотримання його норм і відповідальну правову поведінку.

- Неправомірна (аномічна) правосвідомість: Прийняття негативного ставлення до права, бездіяльність чи порушення правових норм [5, с. 12].

Класифікація правосвідомості дозволяє розуміти різноманітність і складність цього явища в суспільстві. Вона враховує різні аспекти і характеристики правової свідомості, що визначають її роль у формуванні правової

культури і стабільності правової системи. Класифікація дозволяє здійснювати більш глибокий аналіз і розуміння правосвідомості як особистісного і соціального явища.

РОЗДІЛ II. ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ ЯК ПРОЯВ ДЕФОРМОВАНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ

Правовий нігілізм - це деформований стан правосвідомості особи, групи, суспільства, який характеризується свідомим ігноруванням вимог закону та запереченням цінності права.

Слід відрізнити правовий нігілізм від критики права і правового негативізму. Критика направлена на заперечення «дефектних» норм, консервативних правових звичок, негативних правових стереотипів, недосконалих юридичних інститутів, у той час як правовий нігілізм – це незгода із прогресивними ідеями, ідеалами, цінностями в правовій сфері. [22, с. 27]. Відмінність вбачається і в їх результатах (наслідках). Якщо правовий нігілізм підриває правові підвалини суспільства, є гальмом прогресивного правового розвитку, то конструктивна критика є умовою вдосконалення правової системи, фактором соціально-правового прогресу. Щоб критика, і перш за все від юристів, не перетворилася на свою протилежність - безпідставне заперечення, вона повинна бути компетентною, конструктивною і конкретною. Правовий нігілізм пов'язаний із запереченням соціальної цінності права як такої, а при правовому негативізмі правопорушник усвідомлює цінність правового регулювання, але його особисті інтереси в даний момент розходяться з суспільними [3, с. 67].

Також не є нігілізмом і боротьба з антинародним тоталітарним режимом, нехтуванням свободами і правами людей. Коли нігілізм перетворюється в природне заперечення реакційного, консервативного і старого, він перестає бути нігілізмом у його власному розумінні. Наприклад, як прогресивну діяльність оцінює історія революціонерів – Є. М. Коновальця, П. Ф. Болбочана, М. І. Міхновського та інших, хто виступав проти соціального гноблення, самодержавства.

Правовий нігілізм присутній на всіх рівнях правосвідомості. На рівні повсякденної правосвідомості правовий нігілізм виражає поширена думка-прислів'я: «Закон – дишло, куди повернув, туди й вийшло», «Закон, що стовп: не перескочити,

але обійти можна», «Що нам закони, коли судді знайомі», «Суддя, що тесляр: що забажає, те й вирубне», «Коли гроші говорять, правда мовчить» тощо. На рівні наукової правосвідомості правовий нігілізм виражають такі вчення, як анархізм, лівий радикалізм (П. Прудон, М. Бакунін, М. Штірнер та ін.). На рівні професійної правосвідомості правовий нігілізм виражають різного роду стереотипи мислення юристів-практиків, котрі не мають нічого спільного із принципом законності - основою діяльності посадової, службової особи. Наприклад, вважається, що «зі злочинністю можна боротися злочинними методами», «була б людина, а стаття для неї знайдеться» і т. ін. [13, с. 498]

Відзначимо, що правовий нігілізм має різний ступінь інтенсивності, тому прийнято розрізняти дві його форми - активну і пасивну. Активна форма нігілізму характеризується свідомо ворожим ставленням до права і законів, а також пропагандою свого світогляду (анархізмом). Пасивній притаманне байдуже ставлення до права, а також недооцінка його значення і ролі [10, с.14].

Витоки правового нігілізму сягають в історичне минуле України, коли багатовіковим порушенням прав людини в Російській імперії та СРСР сформувалося зневажливе ставлення до права як виразника інтересів тільки владних структур, яке покликане було виконувати лише каральні функції. Виникненню та розвитку нігілістичних поглядів у дореволюційний період сприяла також суспільно-політична думка. В особі слов'янофілів, народників, анархістів культивувалась ідея шкідливості, непотрібності правових норм та необхідності їх заміни моральними регуляторами поведінки. У післяреволюційний період існував комуністичний нігілізм, який на теоретичному (ідеологічному) рівні закріплював зневажливе ставлення до права, проголошуючи його тимчасовим явищем, а владу пролетаріату - необмеженою законом. [8, с. 426]

Під впливом зазначених історичних факторів, зокрема радянського періоду, однією із рис української ментальності стала неповага до права, специфічна „дефектна” правосвідомість. Її основними властивостями стали ототожнення права із законом, в якому цінується не правовий зміст, а владно-державницька природа, сприйняття права як „заборони”, а не „можливості” та „невіра” в його силу як

ефективного інструменту захисту інтересів людини.

Після розпаду Радянського Союзу явища правового нігілізму не зникли, а навпаки - навіть поширилися. Водночас змінились передумови, причини зневажливого ставлення до закону в Україні. Серед найпоширеніших сучасних джерел даного явища, можна виокремити:

1) правовий ідеалізм – переоцінка об'єктивних можливостей права, його ролі у вирішенні найскладніших проблем суспільства є приводом у розчаруванні в ньому. [11, с. 57] Законодавець, окрилений правовим ідеалізмом, може здійснювати надмірне правове регулювання, що нерідко призводить до утворення надлишкового масиву нормативно-правових актів, частина з яких може суперечити один одному, а частина - взагалі бути непридатною в практичних умовах. В кінцевому підсумку відбувається дискредитація права і втрата віри в нього.

Правовий ідеалізм супроводжує людську цивілізацію практично на всьому шляху її розвитку. Ще Платон наївно вважав, що побудувати ідеальну державу можливо, прийнявши лише ідеальні закони. В епоху Просвітництва вважали достатнім, знищивши старі закони, прийняти нові, щоб царство розуму було досягнуто. Інерція правового ідеалізму була продовжена і навіть певною мірою посилена форсованими, але безсистемними планами «перебудови» країни в другій половині 80-х років. Одним із прикладів юридичного ідеалізму і крайнього суб'єктивізму може слугувати так зване «антиалкогольний законодавство». На жаль, ще й сьогодні достатньо людей і навіть політиків помилково покладають на закон занадто великі надії в справі перебудови нашого суспільства.

2) низький рівень культури правозастосування. Судова й слідча практика дає численні приклади порушень, котрі свідчать не стільки про незнання закону слідчими, прокурорами, суддями, скільки про неповагу до нього, про впевненість в безкарність, байдужість до долі людини [4, с. 104].

3) недоліки законодавчої техніки. Правові колізії, незрозумілість термінів та професійна стилістика текстів законодавства ускладнюють сам процес їх застосування, що призводить до збільшення кількості непорозумінь між населенням та суб'єктами правозастосування, дискредитації права в цілому.

4) політичний радикалізм та популізм, як прояви політичної кризи. Прихильниками радикальної політики та популізму право сприймається не інакше, як зовнішні обмеження благородних політичних мотивів, хитрощі політичного противника або як інструмент підтримки здійснення певної політичної лінії. [1, с. 76]

5) соціально-економічна нестабільність. В умовах інфляційних процесів відчай та відсутність засобів для існування є поштовхом до скоєння правопорушень. Саме правовий нігілізм в 90-ті роки був викликаний економічним станом країни після розпаду Радянського Союзу і повного впровадження ринкової економіки замість планової. На той час в Україні було безперервне інфляційне зростання, рівень життя падав, в результаті чого почалося загострення криміногенної обстановки.

6) романтизація злочинного світу в кінематографі, в художній літературі та інших сферах мистецької діяльності. Наприклад, фільм режисера Олексія Сидорова „Бригада" [21, с. 47].

Наслідками вищевказаних причин, як свідчать непоодинокі події суспільно-політичного життя, є різноманітні прояви нігілістичних настроїв. Серед основних можна назвати:

- свідоме недотримання або невиконання правових приписів органами державної влади, організаціями та громадянами. Наприклад, ухилення від сплати податків суб'єктами підприємницької діяльності;
- «війна законів та судових рішень», тобто видання суперечливих або таких, що виключають дію один одного нормативно-правових актів та судових рішень;
- неузгодженість дій та конфронтація окремих гілок влади. Це свого роду «номенклатурний» або «елітарний» нігілізм, пов'язаний із «паралічем» влади, а будь-які суперечки серед органів влади означають недосконалість права, закону. Тут поєднуються державний і правовий нігілізм, який дезорганізує норми управління, що склалися у суспільстві;
- підміна законності політичною, ідеологічною або прагматичною доцільністю;
- порушення прав і свобод людини й громадянина тощо. [14, с. 307]

Специфічними рисами поширення правового нігілізму в нашій державі на сьогоденній час є його масовість, оскільки поширений не тільки серед громадян, а й в офіційних колах: в державних структурах, у виконавчій і законодавчій гілках влади, в правоохоронних органах. Крім цього, він носить агресивний, демонстративний та неконтрольований характер. І насамкінець правовий нігілізм проявляється в різноманітних формах, зокрема від ідеологічної до побутової.

Лише після з'ясування джерел та проявів юридичного нігілізму можна окреслити і основні шляхи його подолання в чотирьох наступних сферах:

- ✓ у сфері загальнодержавної стратегії - спрямованість державної політики на захист інтересів особистості, всебічне забезпечення добробуту громадян, суворе дотримання Конституції і законів усіма державними органами, запозичення позитивних правових надбань інших держав світу, подальша інтенсивна інтеграція до міжнародного права (ратифікація, приєднання, підписання).;
- ✓ у сфері правотворчості - професійна законодавча діяльність, розширення кола суб'єктів законодавчої ініціативи, широке публічне висвітлення законопроектної діяльності, вдосконалення правової експертизи нормативно-правових актів;
- ✓ у сфері правозастосування - ліцензування юридичних професій, розвиток судової системи, забезпечення прямої дії норм Конституції, проведення практичних семінарів для працівників державних органів, створення консультативних рад при юридичних відомствах;
- ✓ у сфері юридичного виховання - популяризація правових знань через різні форми правового виховання, пробудження інтересу до правових знань і забезпечення їх доступності [24, с. 176].

Варто звернути увагу і на підготовку кваліфікованих кадрів – юристів, які зможуть досконало і на професійному рівні тлумачити закон і служити Феміді.

Вважається, що повністю подолати правовий нігілізм неможливо, але можна мінімізувати його рівень шляхом застосування низки комплексних заходів, консолідації суспільства, забезпечення принципу верховенства права, здійснення

правового виховання громадян у напрямі патріотизму та відповідальності за свою країну. Вищезазначене обумовлює перспективність дослідження даної теми з в майбутньому з ціллю вироблення пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства та юридичної техніки, формування високого рівня правосвідомості населення України.

РОЗДІЛ III. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Правова культура - це комплексне поняття, яке охоплює систему знань, умінь, переконань, цінностей і навичок у сфері права, які визначають відношення людей до права, їх поведінку у правових справах і стосунки в суспільстві.

Основні аспекти правової культури включають:

1. Знання правових норм і принципів. Розуміння основних положень законодавства, прав і обов'язків громадян, процедур і механізмів їх захисту.
2. Дотримання права. Усвідомлене і свідоме виконання правових норм і правил у всіх сферах життя.
3. Свідоме ставлення до права. Повага до права і правопорядку, включаючи усвідомлення важливості законності для стабільності і розвитку суспільства.
4. Здатність до правової діяльності. Вміння застосовувати право у практичних ситуаціях, участь у правових процесах і взаємодія з правоохоронними і правозастосовними органами.
5. Соціальні та етичні цінності. Включають повагу до прав і свобод інших громадян, відповідальність за свої дії і взаємовідносини з іншими у суспільстві.
6. Здатність до правової критики. Уміння критично оцінювати і впроваджувати зміни в законодавство і правозастосування для покращення правової системи [12, с. 34].

Це поняття відображає важливість взаємодії правових норм і соціокультурних цінностей у формуванні суспільства і визначенні правових стандартів поведінки і взаємовідносин між його членами.

Історичний розвиток концепції правової культури пройшов декілька етапів.

1. Античний період. В античному світі концепція правової культури розвивалася через філософські концепції та правові системи таких цивілізацій, як грецька та римська. Платон і Аристотель висловлювали думки про важливість закону та справедливості у суспільстві. Закон мав бути виразником загальних моральних принципів і зобов'язань, а також міжособистісних відносин. Цицерон, римський філософ і юрист, розвивав концепцію законності і правової культури.

Він вважав, що правосвідомість і справедливість повинні ґрунтуватися на загальноприйнятих принципах.

2. Середньовіччя. Концепція правової культури у середньовіччі значно впливала на розвиток європейського права через Католицьку церкву. Канонічне право стало однією з основних систем права та впливало на формування правосвідомості. У середньовіччі багато країн використовували канонічне право, що було основою для розвитку правової культури через церкву та інші релігійні організації. Католицька церква мала значний вплив на формування правових норм і норм правопорядку.

3. Епоха Просвітництва та Новий час. Просвітництво відіграло значну роль у формуванні правової культури. Видатні філософи, такі як Вольтер, Руссо та Монтеск'є, підкреслювали важливість законності, правосуддя та прав людини. Французька революція (1789 рік) сприяла зміцненню правової культури, введенню загальних принципів права і законодавства, які захищають права і свободи громадян.

4. Сучасність. Розвиток міжнародного права у XX столітті сприяв утвердженню правової культури на міжнародному рівні, визнанню прав і свобод людини, правового регулювання міжнародних відносин. У сучасному світі правова глобалізація зміцнює правову культуру шляхом узгодження нормативних актів, розвитку міжнародного права та прав людини, впровадження міжнародних стандартів [25, с. 11].

Історичний розвиток концепції правової культури відображає динаміку і зміни у правовій системі та правовій свідомості суспільства. З розвитком цивілізації і політичних систем правова культура стала основою для забезпечення правосуддя, прав і свобод людини та розвитку демократичних інститутів.

Правова культура може мати різні види, які відображають різноманітні аспекти взаємодії людей з правом і правовими нормами. Основні види правової культури включають:

1. Формальна правова культура. Цей тип правової культури орієнтований на знання і дотримання законів і правових норм, які встановлюються в

законодавстві. Основними аспектами є знання текстів законів, правил і процедур, виконання їх і взаємодія з правоохоронними органами.

2. Неформальна (культурна) правова культура. Цей тип правової культури орієнтований на цінності, переконання і соціокультурний контекст, що визначають відношення людей до права. Він включає етичні норми, установки, традиції і звичаї, які впливають на дотримання і розвиток правової системи.

3. Професійна правова культура. Цей вид правової культури орієнтований на знання і вміння юристів і правозастосовників у застосуванні права. Включає навички юридичної практики, етичні стандарти, професійні норми і поведінку, які регулюють діяльність в правовій сфері.

4. Політична правова культура. Цей вид правової культури відображає взаємовідносини між політикою і правом. Включає участь громадян у політичному процесі, знання конституційних принципів і правових механізмів, що регулюють політичну систему.

5. Глобальна (міжнародна) правова культура. Цей тип правової культури орієнтований на розвиток і взаємодію міжнародних правових стандартів і норм. Включає усвідомлення міжнародних прав людини, міжнародне гуманітарне право, міжнародне публічне і приватне право [18, с. 303].

Кожен з цих видів правової культури відіграє важливу роль у формуванні правосвідомості і правової поведінки у суспільстві, сприяючи розвитку правової системи та зміцненню прав і свобод людини.

Функції правової культури визначають роль і значення, які вона виконує в суспільстві. Основні функції правової культури включають:

1. Функція легітимації. Правова культура сприяє легітимації правової системи, тобто забезпечує визнання правових норм і владних структур як законних і морально прийнятних громадянами. Це важливо для стабільності суспільства і підтримки законності.

2. Функція регулювання поведінки. Правова культура регулює поведінку громадян і їх взаємини, встановлюючи правила і норми, які обмежують і нормалізують їх дії. Це сприяє запобіганню конфліктів і забезпеченню

взаємоповаги між членами суспільства.

3. Функція соціалізації. Правова культура грає важливу роль у соціалізації особистості, вихованні громадян у дусі правових норм і цінностей. Вона допомагає формувати в людей відповідальне ставлення до закону і правосуддя з раннього дитинства.

4. Функція охорони прав і свобод. Правова культура забезпечує охорону прав і свобод громадян, захищаючи їх від проявів дискримінації, неправомірних дій і зловживань. Вона регулює взаємовідносини між державою і громадянами, забезпечуючи їхню безпеку та благополуччя.

5. Функція інтеграції. Правова культура сприяє інтеграції суспільства, об'єднуючи різні соціальні групи і індивідууми навколо загальних правових цінностей і принципів. Це важливо для підтримки єдності і співробітництва в суспільстві.

6. Функція зміцнення правопорядку. Правова культура сприяє зміцненню правопорядку, впливаючи на зменшення правопорушень і злочинності, вдосконалення правових механізмів та інструментів їх попередження [7, с. 202].

Ці функції взаємодіють між собою і спільно сприяють розвитку правової системи, підтримці прав людини і громадянського порядку в суспільстві.

Правосвідомість і правова культура є взаємопов'язаними концепціями, які відображають відношення людей до права і його реалізації в суспільстві. Вони впливають одне на одного і разом визначають якість правового середовища та взаємодію між громадянами і державою. Ось ключові аспекти їх взаємодії:

1. Взаємо підтримка. Висока правова культура сприяє формуванню високої правосвідомості серед населення. Громадяни, які мають розвинуту правову культуру, здатні усвідомлено виконувати правові норми і правила, що сприяє загальній стабільності суспільства.

2. Взаємо доповнення. Правосвідомість і правова культура взаємодоповнюють один одного, утворюючи здорове правове середовище. Правосвідомість дозволяє громадянам розуміти свої права і обов'язки, а правова культура сприяє їх повному втіленню і виконанню.

3. Формування правової поведінки. Обидва поняття сприяють формуванню правової поведінки громадян, що є важливим для підтримки правопорядку і забезпечення прав і свобод людини.

4. Удосконалення правової системи. Висока правова культура і правосвідомість сприяють удосконаленню правової системи, виявленню її недоліків і зміцненню її механізмів [19, с. 198].

Отже, правосвідомість і правова культура взаємодіють у складному процесі формування правової системи і поведінки громадян у суспільстві. Їх розвиток і зміцнення важливі для стабільності, правопорядку і захисту прав людини.

ВИСНОВКИ

Правосвідомість відображає ставлення людей до права та правових інститутів і є важливим елементом суспільної свідомості, що визначає правову поведінку та правові установки громадян.

Правосвідомість є динамічним явищем, що змінюється під впливом різних соціальних, економічних, політичних та культурних факторів. Вона відіграє ключову роль у формуванні правової культури, впливаючи на правову поведінку та визначаючи ставлення до правових норм та інститутів.

Різні теорії правосвідомості підкреслюють різні аспекти цього складного явища, що дозволяє глибше зрозуміти його природу та функції. Нормативістська теорія акцентує увагу на об'єктивному праві, психологічна — на емоціях і переживаннях, соціологічна — на соціальних умовах, інтеграційна — на комплексному підході, культурологічна — на культурних аспектах, а когнітивна — на ментальних процесах. Ці теорії доповнюють одна одну і допомагають всебічно досліджувати правосвідомість.

Ознаки правосвідомості відображають її складну і багатогранну природу, яка включає в себе нормативність, інформованість, оціночність, емоційність, вольовий компонент, соціальну зумовленість, динамічність, інтегративність, індивідуальність та колективність, а також практичну спрямованість. Ці ознаки визначають специфіку правосвідомості і її роль у правовій системі та суспільстві в цілому.

Правосвідомість є складним і багатогранним явищем, що включає в себе різні компоненти. Вона складається з кількох елементів, які взаємодіють між собою і визначають правову поведінку особи або соціальної групи. Основними елементами правосвідомості є правова психологія та правова ідеологія.

Правосвідомість виконує кілька ключових функцій, які визначають її значення в суспільстві та вплив на правову систему. Основними функціями правосвідомості є пізнавальна, оціночна, регулятивна, прогностична, комунікативна та інтеграційна.

Класифікація правосвідомості дозволяє розуміти різноманітність і складність цього явища в суспільстві. Вона враховує різні аспекти і характеристики правової свідомості, що визначають її роль у формуванні правової культури і стабільності правової системи. Класифікація дозволяє здійснювати більш глибокий аналіз і розуміння правосвідомості як особистісного і соціального явища.

Нігілізм може бути моральним, естетичним, релігійним, політичним, правовим, тощо, в залежності від тієї сфери, про яку йде мова. Розглядаючи кожну із цих сфер окремо, можна побачити наскільки нігілізм у кожній з них відрізняються причинами виникнення, наслідками, формою прояву.

Вважається, що повністю подолати правовий нігілізм неможливо, але можна мінімізувати його рівень шляхом застосування низки комплексних заходів, консолідації суспільства, забезпечення принципу верховенства права, здійснення правового виховання громадян у напрямі патріотизму та відповідальності за свою країну.

Правова культура - це комплексне поняття, яке охоплює систему знань, умінь, переконань, цінностей і навичок у сфері права, які визначають відношення людей до права, їх поведінку у правових справах і стосунки в суспільстві.

Історичний розвиток концепції правової культури пройшов декілька періодів: античний, середньовіччя, епоха Просвітництва, Новий час та сучасність. Історичний розвиток концепції правової культури відображає динаміку і зміни у правовій системі та правовій свідомості суспільства. З розвитком цивілізації і політичних систем правова культура стала основою для забезпечення правосуддя, прав і свобод людини та розвитку демократичних інститутів.

Правова культура поділяється на п'ять основних типів: формальну, неформальну, професійну, політично-правову та глобальну (міжнародну). Кожен з цих видів правової культури відіграє важливу роль у формуванні правосвідомості і правової поведінки у суспільстві, сприяючи розвитку правової системи та зміцненню прав і свобод людини.

Правова культура виконує шість ключових функцій: легітимацію,

регулювання поведінки, соціалізацію, захист прав і свобод, інтеграцію та зміцнення правопорядку. Ці функції взаємодіють між собою і спільно сприяють розвитку правової системи, підтримці прав людини і громадянського порядку в суспільстві.

Правосвідомість і правова культура є взаємопов'язаними концепціями, які відображають відношення людей до права і його реалізації в суспільстві. Вони впливають одне на одного і разом визначають якість правового середовища та взаємодію між громадянами і державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабкіна О. В. Теорія держави і права у схемах і визначеннях : навч. посіб. Київ : МАУП, 2004. 144 с.
2. Богів Я. С. Правосвідомість як основа побудови правової держави. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2022. Випуск 33. С. 196 - 202.
3. Ведерніков Ю.А. Теорія держави та права : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
4. Волинка К.Г. Загальна теорія держави і права : навчальний посібник. Київ : МАУП, 2003. 240 с.
5. Ганьба Б.П., Ганьба О.Б. Фактори, що спричиняють формування дефектної правосвідомості у суспільствах перехідного типу. Прикарпатський юридичний вісник. 2012. Вип. 2. С. 6–15.
6. Загальна теорія держави і права : навчальний посібник / за ред. В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком Інтер, 2000. 320 с.
7. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред. М.В. Цвіка. Харків : Право, 2015. 584 с.
8. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підручник. Київ : Кондор, 2006. 477 с.
9. Кім К. В. До питання правосвідомості державних службовців. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». 2014. № 1106. Вип. 17. С. 58–61.
10. Ларіна Н., Сніжко Д. Формування правосвідомості у публічних службовців: понятійне поле, види, структура. Аспекти публічного управління. 2021. № 4. Том 9. С. 13–19.
11. Луцький А. І. Правосвідомість юриста як суб'єктивне відображення чинної правової ідеології. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2014. № 2. С. 50–60.
12. Макеева О.М. «Правова культура» та «культура»: співвідношення категорій.

- Держава і право. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України.* 2013. Вип. 61. С. 33–38.
- 13.Петрович З. З. Вплив моралі на правосвідомість особи: філософсько-правовий вимір. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.* Серія юридична. 2013. Вип. 4. С. 496–505.
- 14.Попадинець Г.О. Правосвідомість і правова культура як чинники становлення громадянського суспільства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* Сер. Юридичні науки. 2016. № 850. С. 421–426.
- 15.Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навчальний посібник. Львів: Край, 2008. 224 с.
- 16.Скаун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. Київ : Алерта, 2013. 524 с
- 17.Старикова С. І. Місце правової доктрини у структурі правосвідомості. *Південноукраїнський правничий часопис.* 2020. № 1. С. 59–64.
- 18.Теорія держави і права : навчальний посібник / за заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 368 с.
- 19.Теорія держави і права : підручник / за заг. ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2014. 366 с.
- 20.Теорія держави і права : підручник / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
- 21.Тимошенко В. Визначальні фактори правової свідомості. *Право України.* 2008. № 6. С. 41–46.
- 22.Тимошенко В. І. Деформована правосвідомість як передумова протиправної поведінки. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського.* Серія: юридичні науки. 2020. № 4. Том 31(70). С. 27–32.
- 23.Черкас М. Є. Правосвідомість та її функції в механізмі правового регулювання : монографія. Харків: Право, 2014. 156 с.
- 24.Черкас М. Є. Чинники, що впливають на формування правосвідомості в Україні. *Вісник Національної академії правових наук України.* 2016. № 3 (86). С. 172–182.
- 25.Шаравара І. Правова свідомість та правова культура в Україні: проблеми їх

формування. *Jurnalul Juridic Național: Teorie Și Practică*. 2015. Iunie. P. 9–12.

31

Схожість

Джерела з Інтернету

1000

1	http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/3/36.pdf	26 джерел	12.9%
2	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4035/1/%d1%87%20%d0%86%d0%86.pdf	50 джерел	8.7%
3	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/20812/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba	32 джерела	4.26%
4	https://nzlup.org.ua/index.php/journal/article/download/656/600	116 джерел	3.47%
5	https://www.researchgate.net/profile/Krystyna-Rezvorovych/publication/360566619_Legal_nihilism_in_Ukraine_essen	3 джерела	2.42%
6	http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/34471/%C0	3 джерела	2.24%
7	https://ua-referat.com/uploaded/deformaciya-pravosvidomosti-ta-sposobi-yiyi-podolannya/index1.html	9 джерел	2.22%
8	http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2024/03/Conference-Proceedings-March-14-15-2024.pdf		1.59%
9	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/11434/1/%d0%91%d0%91%d0%9b_%d0%9f%d0%9e%d0%9a%d0%90%d0%90	36 джерел	1.37%
10	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/6050/1/%d0%91%d0%91%d0%9b_%d0%9f%d0%9e%d0%9a%d0%90%d0%96		1.24%
11	https://revolution.allbest.ru/law/01443501_0.html	3 джерела	1.16%
12	http://eprints.cdu.edu.ua/1972/1/tezi2.pdf		1.14%
13	https://kneu.edu.ua/get_file/5858/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF	2 джерела	1.09%
14	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/9667/1/%d0%a2%d0%94%d0%9f_%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%ba%d1%82		1.09%
15	http://faculty-law-polytec.stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/03/zbirnyk-tez-2020.pdf	27 джерел	1.09%
16	https://nm2.univd.edu.ua/download/115758	27 джерел	1.05%
17	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/47492/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1	2 джерела	1%
18	http://lup.com.ua/wp-content/uploads/2017/04/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1	16 джерел	0.98%
19	https://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/diplomna-robota-magistra-Sergiiienka-Sergija-Leonidovicha	2 джерела	0.98%
20	https://otherreferats.allbest.ru/law/01310470_0.html	4 джерела	0.96%

21	http://lsej.org.ua/4_2021/15.pdf	66 джерел	0.95%
22	http://ni.biz.ua/17/17_10/17_104043_deformatsii-v-sovremennoy-rossiyskoy-pravovoy-kulture.html	2 джерела	0.95%
23	https://nadoest.com/derjavna-penitenciarna-služba-ukrayini-institut-kriminaleno-vi-v7-stor-2	11 джерел	0.88%
24	http://idpnan.org.ua/files/2019/makarenko-l.o.-teoretiko-metodologichni-aspekti-piznannya-ta-formuvannya-pravovoc	2 джерела	0.86%
25	http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1495		0.84%
26	https://dspace.snu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/73f61425-40a1-4b74-9060-dbc2d44a7d84/content	8 джерел	0.84%
27	https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/34252/1/Mylychuk%20Uliana.pdf	2 джерела	0.81%
28	http://instzak.rada.gov.ua/uploads/documents/31647.doc	15 джерел	0.77%
29	https://ua-referat.com/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D...		0.77%
30	https://abstracts.donnu.edu.ua/article/download/11423/11309	19 джерел	0.77%
31	http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc35/part_1/juspradenc35-1.pdf		0.77%
32	https://www.law.vnu.edu.ua/files/ugd/65dd18_8d5315b5a9cf4fb081530e84c1f7dd42.pdf?index=true		0.75%
33	https://kttidip.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/83/2024/02/tdp-dfn.pdf	2 джерела	0.74%
34	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/9474/Pryntsypy%20advokatskoi%20diialnosti%20v%	2 джерела	0.72%
35	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3203/Praktuchna_filosof_pered_vukl_sychasnosti_2011.pdf?isA...		0.7%
36	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/7025/2/%d0%90%d0%9f%20%d0%a2%d0%94%d0%9f_%d0%bf%d0%be%cl	8 джерел	0.7%
37	http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/2_2023/part_2/2-2_2023.pdf		0.7%
38	https://donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/2021.4-2-2.pdf		0.68%
39	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/new_d0872702/40_3/d.pdf	30 джерел	0.67%
40	http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_1/2-1.pdf	25 джерел	0.67%
41	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/k2/NewF/11/1/d.pdf	10 джерел	0.67%
42	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/2020/kzpd/l6.2.pdf		0.65%

43	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/4400/1/%d0%a2%d0%9f%d0%9f%d0%97_%d0%bf%d0%be%d0%ba%d0%	3 джерела	0.63%
44	https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/066cb17e-267e-4a3e-bc3a-fe776f178e48/content	2 джерела	0.63%
45	https://infopedia.su/9xecc5.html		0.61%
46	https://www.pravoua.com.ua/en/store/download/?dtype=article&id=3947		0.61%
47	http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/download/9551/9604/9605		0.61%
48	https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/dissertation/10274/disertaciyna-robota-na-zdobuttya-naukovogo-stupenya-d	3 джерела	0.61%
49	http://www.tesol-ukraine.com/wp-content/uploads/2015/12/Book-SRA2020-vol.-1-392-p.-7534.pdf		0.6%
50	http://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/7302/1/%d0%a2%d0%be%d0%bc-1.pdf		0.6%
51	http://elf.donnu.edu.ua/kaf/gpd/DocLib4/%D0%93%D0%9F%D0%94%20%D0%A1%D0%91%D0%9E%D0%A0%D0%9D%D0%98...		0.6%
52	http://univer.km.ua/sites/default/files/users/user161/%D0%97%D0%B0%D1%8F%D1%86%D1%8C/diss%20%D0%97%D0%B0%...		0.58%
53	http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/14159/5/diss-Khavrat.pdf	2 джерела	0.58%
54	http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/4/44.pdf	68 джерел	0.56%
55	http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/6054/1/%d0%a1%d0%9b%d0%9e%d0%92%d0%9d%d0%98%d0%9a%20%с	4 джерела	0.54%
56	http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/1326/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%b	4 джерела	0.54%
57	https://ipacs.knu.ua/pages/dop/273/files/a41c0d22-af8e-4e5c-b072-e08dde12cdc8.pdf	10 джерел	0.53%
58	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/16277/%d0%9f%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%bb%d0%b5%d0%bc%d	18 джерел	0.53%
59	http://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/progr.-TDP-adyunktura.pdf	8 джерел	0.53%
60	https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ac12af3a-310c-4b40-8aef-48aa90af7990/content	2 джерела	0.53%
61	http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/17673/1/dysert_yurchenko_shekhovtsova.pdf		0.53%
62	https://uchika.in.ua/robocha-programa-navchalenoyi-disciplini-teoriya-derjavi-ta-pr.html?page=4	2 джерела	0.51%
63	http://lib.pu.if.ua/elibrary-res.php?a=%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8	2 джерела	0.51%
64	https://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5213/dis%20%D0%9d%d0%b0%d0%b3%d0%be%d1%80%d0	3 джерела	0.51%

65	http://nvppp.in.ua/vip/2018/3/tom_2/vip3-2_2018.pdf	2 джерела	0.49%
66	https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7450/1/normotv-diyaln_20-05-MAKET.pdf	5 джерел	0.49%
67	https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/fakultety/Urydychny/Nauka/2020-Conf_UF.pdf		0.49%
68	https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/byuleten-peredovogo-dosvidukafedra-teoriyi-prava-ta-kryminaln	4 джерела	0.49%
69	https://repository.ndipp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/624/%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D1%...		0.49%
70	http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/issue/download/15/15		0.47%
71	http://lib.pnu.edu.ua/elibrary-res.php?a=1&nom=4		0.47%
72	http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/56159/2/disertaciyna-robota-na-zdobuttya-naukovogo-stupenya-doktora-yuridichnikh-nauk...		0.47%
73	http://lsej.org.ua/9_2020/9.pdf		0.47%
74	http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/DergBud/7.pdf		0.46%
75	http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/15988/5/dis_Bohdan.pdf	2 джерела	0.46%
76	http://www.jurnaluljuristic.in.ua/archive/2018/3/part_1/2018-3_1.pdf	2 джерела	0.46%
77	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6689/Teoriia%20derzhavy%20i%20prava_pidruchnyk	2 джерела	0.46%
78	http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/081%20%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D0%A4%...		0.46%
79	http://scc.knu.ua/upload/iblock/497/dis_Kravchuk%20K.H..pdf		0.46%
80	https://visnykpau.com/index.php/journal/issue/download/21/%D0%92%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA	31 джерело	0.46%
81	http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/32976/1/49-297-303.pdf	10 джерел	0.46%
82	http://www.journalsofznu.zp.ua/index.php/psych/issue/download/189/170		0.44%
83	http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/8/8_2019.pdf		0.44%
84	http://7000.kiev.ua/?s=card%2F14562		0.44%
85	https://kttidip.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/83/2020/01/%D0%A2%D0%94%D0%9F-%D0%BF%D0%BD%D0%BD%D0%...		0.42%
86	http://idpnan.org.ua/files/2021/menyuk-d.o.-pereglyad-sudovih-rishen-za-novoviyavlenimi-abo-viklyuchnimi-obstavinami-u-tsvi...		0.42%

87	http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/39407/3/dysertaciya_na_zdobuttya_naukovogo_stupenya_doktora_yurydychni	2 джерела	0.42%
88	http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3111/1/%d0%91%d0%9e%d0%9b%d0%ac%d0%a8%d0%90%d0%9a%d0%9e%...		0.4%
89	https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/a7feb1b6-1f1f-4286-b288-3dd3232773a8/content	2 джерела	0.4%
90	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/new_d0872702/2023/4/4/d4.pdf		0.4%
91	http://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/Zbir-III-zaochna-NPK_2.pdf	4 джерела	0.4%
92	http://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4091/%d0%9f%d1%80%d0%be%d1%84%d0%b5%d1%81%d1%96%d...		0.39%
93	https://www.lvduvs.edu.ua/uk/karta-dokumentiv/category/365-conference-2023-magazine.html?download=5000%3Aderzhavo...		0.39%
94	https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/301fa466-55bd-4d2b-b60d-c5a21e79d4fb/content		0.39%
95	http://visnyk.kh.ua/web/uploads/journals_pdf/%D0%92%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA_3_2016.pdf		0.39%
96	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/12401/Pravo%20i%20bezpeka_2021_4_83.pdf?isAllowed=y&se...		0.39%
97	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/20846/%d0%90%d0%bf%d0%b0%d0%bd%d0%b0%d1%81%d0%b5%d0%bd%...		0.39%
98	http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5808/Pidhotovka%20politseyskykh%20v%20umovakh	4 джерела	0.39%
99	http://refleader.ru/polatybewqasrna.html	28 джерел	0.39%
100	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3750/1/%d0%93%d1%80%d0%b8%d1%86%d0%b0%d0%b9%20%d0%86%...	4 джерела	0.39%
101	https://info-library.com.ua/books-text-11939.html	3 джерела	0.39%
102	http://geum.ru/next/art-259326.leaf-5.php	2 джерела	0.39%
103	http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/67999		0.39%
104	http://www.nvppp.in.ua/vip/2022/5/5_2022.pdf		0.37%
105	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/25640/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%...		0.37%
106	http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo01/part_2/1-2_2015.pdf		0.37%
107	https://nadoest.com/navchalenij-posibnik-kiyiv-2013-075-8-bbk-74-204-11-67ya7-d13-stor-5		0.37%
108	http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/73035		0.37%

109	http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/11818/5/diss-Yakovlev.pdf	2 джерела	0.37%
110	https://kursovi.com.ua/shop/teoriya-derzhavi-ta-prava/kursova-suchasnij-stan-ta-perspektivi-rozvitku-pravovoji-derzhavi		0.37%
111	http://studlancer.net/ru/trade/detaildone/339	13 джерел	0.37%
112	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/19738/%d0%9f%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%bb%d0%b5%d0%bc%d	2 джерела	0.37%
113	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19869/1/%d0%93%d0%b0%d0%bd%d1%8c%d0%b1%d0%b0_%d0%9c	2 джерела	0.37%
114	http://isp.poippo.pl.ua/article/download/212431/pdf_72/482470	4 джерела	0.37%
115	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/19553/5/dysert_kolodii_oa.pdf		0.35%
116	http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/44112/3/dysertaciyna_robota_na_zdobuttya_naukovogo_stupenya_kandydata_yurydych		0.35%
117	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/47488/1/%d0%9c%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d1%87%d0%b...		0.35%
118	http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/12957/3/%d0%94%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b0%d...		0.35%
119	http://idpnan.org.ua/files/ponomarova-m.s.-kriminalno-pravova-harakteristika-skladu-zlochynu-postanovlennya-suddeyu-sudd...		0.35%
120	http://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/2012-3.pdf	3 джерела	0.35%
121	https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/nmm/2017/3/9.pdf		0.33%
122	https://kuk.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/konfer_2022_part2.pdf		0.33%
123	https://uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/34260		0.33%
124	http://liber.onu.edu.ua/pdf/prav_derzh51_2023.pdf		0.33%
125	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/7678/3/dysertatsia_sereda.pdf		0.33%
126	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26998/%d0%94%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b...	2 джерела	0.33%
127	https://library.nlu.edu.ua/senmk/item/222-tsyvilne-pravo-ukrainy-1-chastyna.html		0.33%
128	http://orlando.mediabistro.com/mastah-kampret/hVnL292ZuU3Yj9yL6MHc0/sites/default/files/library/yakovlyev_a.a_dysertac...		0.33%
129	https://uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/34234	2 джерела	0.33%
130	http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/123456789/6262?locale=ru	2 джерела	0.33%

131	http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/abiturient/pvv_2018/pvv07_kyrulo.pdf	0.33%
132	https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/18464	0.33%
133	https://www.repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/35087/1/makaryk_d_2023.pdf	0.32%
134	http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/13712/1/%d0%97%d0%b1.%20%d1%82%d0%b5%d0%b7%2c%20%d1%83%...	0.32%
135	http://pravoznavec.com.ua/period/chapter/65/1019/37779	0.32%
136	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/16291/%d0%a6%d0%b8%d0%b2%d1%96%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%b5%...	0.32%
137	http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2023/1_2023.pdf	0.32%
138	http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-3(povn_text).pdf	0.32%
139	https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/11390/5/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%9...	0.32%
140	http://docplayer.net/86514144-Elektronne-naukove-fahove-vidannya-yuridichniy-naukoviy-elektronniy-zhurnal.html	0.32%
141	https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8111/1/%d0%9a%d0%be%d0%bd%d1%84%d0%b5%d1%80%...	0.32%
142	http://nplu.org/resourses/nashi_vydannya/metabib-2014-osn.pdf	0.32%
143	https://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/Metodichni-rekomendacii-Kursova-robota-TDP-2021.pdf	0.32%
144	https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/pravova-polityka.pdf	0.32%
145	http://pravova-derzhava.org.ua/files/pravova-derjava.-vipusk-25-2014_.pdf	0.3%
146	https://journal-hnups.com.ua/plugins/themes/healthSciences/templates/docs/app_886.pdf	0.3%
147	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/15772/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0...	0.3%
148	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6890/Pravove-rehulivannia-ta-pravova-rehlamentatsiia.pdf?sequence=4	0.3%
149	https://www.uni-goettingen.de/de/document/download/2641d85c401c8046385228fe362cab85.pdf/ReOS%2004%20aus%2020...	0.3%
150	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/22907/%d0%a2%d0%b5%d0%b7%d0%b8_%d1%82%d1%80%d0%b0%d0%b2...	0.28%
151	https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/radaphd/25514/disertaciya-guk-ni-2.pdf	0.28%
152	http://www.naiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-konstitucijnogo-ta-mizhnarodnogo-prava/navchalno-metodich...	0.28%

153	https://chl.kiev.ua/CGI-BIN/sp/part/index.php?lang=rus&lang=ukr&page=11&razdel=9	0.28%
154	http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/23897/1/%d0%9a%d0%a3%d0%a0%d0%a1%20%d0%9b%d0%95%d0%9a%d0...	0.28%
155	http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/52883/2/dysertacyanazdobuttyanaukovogostepenyadoktorafilosofiyikovalchuksv.pdf	0.28%
156	http://www.tnu.crimea.ua/komis/qualification/2012/law_3.pdf	2 джерела 0.28%
157	https://uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/34755	0.28%
158	http://nm2.univd.edu.ua/download/139693	2 джерела 0.28%
159	http://www.pravoznavec.com.ua/period/chapter/124/1200/43792	3 джерела 0.28%
160	http://app.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/3-2020.pdf	0.28%
161	http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Korunchak/d_Korunchak.pdf	0.28%
162	https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/tdp/konfer_konst-rozv2.pdf	8 джерел 0.25%
163	http://ni.biz.ua/10/10_5/10_50176_metodi-pravovogo-vospitaniya.html	2 джерела 0.21%
164	http://referatu.net.ua/referats/7569/150198	18 джерел 0.18%
165	http://library.chnu.edu.ua/res/library/elib/visnyk_chnu/visnyk_chnu_1997_0011.pdf	2 джерела 0.16%
166	https://mon.gov.ua/storage/app/media/pravo-diyalnosti/2021/July/do-nakazu-83-l.pdf	12 джерел 0.16%
167	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/31109/1/%d0%9f%d0%b5%d1%82%d1%80%d1%83%d1%81%d1%8c%20	27 джерел 0.14%
168	http://www.dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/486/1/%d0%a1%d0%b0%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8	3 джерела 0.14%